

**OROLBO‘YI HUDUDIDA O‘RMONLARNI QAYTA TIKLASH
FAOLIYATINING HUQUQIY JIHATDAN TARTIBGA SOLINISHI.**

Sultanova Niyozjon Ergashbay qizi

Qoraqalpoq davlat universiteti

1-kurs tayanch doktoranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada Orolbo‘yi hududida o‘rmonlarni qayta tiklash jarayonining huquqiy asoslari, davlat siyosati, milliy va xalqaro dasturlar hamda ularning ekologik ahamiyati kompleks yondashuv asosida tahlil qilinadi. Tadqiqotning dolzarbligi Orol dengizi ekologik inqirozi oqibatida yuzaga kelgan global muammolar, xususan, cho‘llanish jarayonining kuchayishi, tuproq degradatsiyasi hamda bioxilma-xillikning qisqarishi bilan izohlanadi. Maqolada O‘zbekiston Respublikasining ekologik siyosati doirasida o‘rmonlarni qayta tiklashga yo‘naltirilgan normativ-huquqiy hujjatlar, jumladan, o‘rmon fondini muhofaza qilish, uni tiklash va undan oqilona foydalanishni tartibga soluvchi qonunchilik hamda davlat dasturlari tizimli ravishda tahlil etilgan.

Kalit so‘zlar: Orolbo‘yi, o‘rmonlarni tiklash, ekologiya, huquqiy tartibga solish, degradatsiya, barqaror rivojlanish.

**LEGAL REGULATION OF FOREST RESTORATION ACTIVITIES IN THE
ARAL REGION**

Sultanova Niyozjon Ergashbay qizi

Karakalpak State University

first year PhD student

Annotation. This article analyzes the legal framework, state policy, national and international programs, and their ecological significance of the process of forest restoration in the Aral Sea region based on an integrated approach. The relevance of the study is explained by the global problems that have arisen as a result of the Aral Sea ecological crisis, in particular, the intensification of desertification, soil degradation, and the reduction of biodiversity. The article systematically analyzes regulatory and legal documents aimed at forest restoration within the framework of the environmental policy of the Republic of Uzbekistan, including legislation and state programs regulating the protection, restoration, and rational use of the forest fund.

Keywords: Aral Sea, forest restoration, ecology, legal regulation, degradation, sustainable development.

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПО ВОССТАНОВЛЕНИЮ ЛЕСОВ В АРАЛЬСКОЙ ОБЛАСТИ.

Султанова Ниёзжон Эргашбай кизи

Базовый докторант 1 курса Каракалпакского государственного университета

Аннотация. В данной статье на основе комплексного подхода анализируются правовая база, государственная политика, национальные и международные программы, а также их экологическое значение процесса восстановления лесов в Аральском регионе. Актуальность исследования объясняется глобальными проблемами, возникшими в результате экологического кризиса Аральского моря, в частности, усилением опустынивания, деградацией почв и сокращением биоразнообразия. В статье систематически анализируются нормативно-правовые документы, направленные на восстановление лесов в рамках экологической политики Республики Узбекистан, включая законодательство и государственные программы, регулирующие защиту, восстановление и рациональное использование лесного фонда.

Ключевые слова: Аральское море, восстановление лесов, экология, правовое регулирование, деградация, устойчивое развитие.

XX asr insoniyat taraqqiyotida yirik texnologik va iqtisodiy yutuqlar bilan bir qatorda, tabiatga nisbatan beparvo munosabatning og'ir oqibatlarini ham yaqqol namoyon etdi. Ana shunday global ekologik muammolardan biri — Orol dengizi inqirozi hisoblanadi. Bir paytlar dunyoning eng yirik yopiq suv havzalaridan biri bo'lgan Orol dengizi qisqa tarixiy davr ichida keskin qisqarib, deyarli yo'qolish darajasiga yetdi. Bu holat nafaqat tabiiy muvozanatning buzilishiga, balki butun bir mintaqaning ekologik, ijtimoiy va iqtisodiy hayotiga salbiy ta'sir ko'rsatdi.

Orol dengizining qurishi natijasida Orolbo'yi hududida keng ko'lamli ekologik muammolar yuzaga keldi. Xususan, cho'llanish jarayonining tezlashuvi, tuproqning kuchli sho'rlanishi, ichimlik suvi tanqisligi hamda flora va faunaning keskin kamayishi kuzatildi. Bundan tashqari, dengiz tubidan ko'tarilayotgan tuz va chang zarralari minglab kilometr masofaga tarqalib, nafaqat mahalliy aholi salomatligiga, balki qo'shni hududlarning iqlimiga ham salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Mazkur ekologik falokat inson faoliyati, xususan, noto'g'ri suv xo'jaligi siyosati va tabiiy resurslardan oqilona foydalanmaslik oqibatida yuzaga kelganini alohida ta'kidlash lozim. Shu sababli, Orol dengizi inqirozi bugungi kunda nafaqat mintaqaviy, balki global miqyosda dolzarb muammo sifatida qaralmoqda.

Orol dengizining qurishi natijasida yuzaga kelgan Orolqum cho'li millionlab gektar maydonni egalladi. Bu hududdan ko'tarilayotgan tuz va chang aralashmalari nafaqat O'zbekiston, balki qo'shni davlatlar ekologiyasiga ham salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bois,

o‘rmonlashtirish ishlari ekologik muammolarni kamaytirishning asosiy vositalaridan biri sifatida qaralmoqda. Masalan, saksovul va boshqa cho‘l o‘simliklarini ekish orqali tuproq mustahkamlanadi va eroziya jarayonlari kamayadi. Bugungi kunda Orolbo‘yi hududida yuz minglab gektar maydonlarda o‘rmon barpo etish rejalashtirilgan bo‘lib, bu jarayon mamlakat tarixidagi eng yirik ekologik loyihalardan biri hisoblanadi.

O‘zbekistonda o‘rmonlarni tiklash jarayoni bir qator normativ-huquqiy hujjatlar bilan tartibga solinadi. Jumladan:

a) “O‘rmon to‘g‘risida”gi Qonun:

Mazkur qonun o‘rmonlardan foydalanish, ularni muhofaza qilish va tiklashning asosiy prinsiplarini belgilaydi. Qonunning tegishli moddalarida:

- kesilgan hududlarda majburiy qayta ekish;
- o‘rmonlarning biologik xilma-xilligini saqlash;
- genetik fondni muhofaza qilish;

kabi talablar mustahkamlab qo‘yilgan.

O‘rmonlarni muhofaza qilish chora-tadbirlari quyidagilar orqali amalga oshiriladi:

- o‘rmonlarni muhofaza qilish, himoya qilish va ulardan foydalanish sohasidagi qoidalar, normalar hamda normativlarni belgilash;
- o‘rmon tuzish loyihalarini ishlab chiqish va amalga oshirish;
- o‘rmondan foydalanishda cheklovlar va taqiqlar belgilash;
- o‘rmondan maxsus foydalanish huquqini to‘xtatib turish, tugatish va bekor qilish;
- o‘rmondan o‘zboshimchalik bilan foydalanishning va undan foydalanish borasida belgilangan tartibning boshqa buzilishlarining oldini olish;
- xo‘jalik faoliyatini va boshqa faoliyatni amalga oshirishda o‘rmonga zararli ta’sir ko‘rsatilishining yoki uning yo‘q qilib yuborilishining oldini olish;
- o‘rmonlarning monitoringini, davlat hisobini va davlat o‘rmon kadastrini yuritish;
- o‘rmonlarni muhofaza qilish, himoya qilish, ko‘paytirish, takroriy ko‘paytirish, qayta tiklash, ularning mahsuldorligini oshirish va ulardan foydalanish sohasida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo‘llash;
- o‘rmonlarni muhofaza qilish, himoya qilish, ko‘paytirish, takroriy ko‘paytirish, qayta tiklash, ularning mahsuldorligini oshirish va ulardan oqilona foydalanish sohasida ilmiy tadqiqotlarni tashkil etish hamda amalga oshirish;
- o‘rmon fondi yerlarida biotexnik tadbirlarni o‘tkazish;
- o‘rmonlarni yong‘inlardan muhofaza qilish, zararkunandalar va kasalliklardan himoya qilish chora-tadbirlarini amalga oshirish.

b) 2024 yil 27 martdagi qarorga muvofiq, “Barqaror o‘rmon landshaftlarini tiklash” loyihasi amalga oshirilmoqda. Ushbu loyiha:

- degradatsiyaga uchragan yerlarni tiklash;
- yangi o‘rmonzorlar yaratish;

- ekologik muvozanatni yaxshilash;
kabi vazifalarni o'z ichiga oladi.

c) Milliy va hududiy dasturlar:

“Yashil makon” umummilliy loyihasi doirasida Orolbo‘yi hududida keng ko‘lamli ko‘kalamzorlashtirish ishlari olib borilmoqda. Ushbu dastur o‘rmon fondini kengaytirish va ekologik barqarorlikni ta‘minlashga qaratilgan.

Orolbo‘yi mintaqasida o‘rmonlarni tiklash jarayoni faqat milliy darajada emas, balki xalqaro hamkorlik asosida ham amalga oshirilmoqda. Shuningdek, xalqaro hamkorlik doirasida ilmiy tadqiqotlar, innovatsion texnologiyalar va moliyaviy mexanizmlar joriy etilmoqda.

Kelgusida Orolbo‘yi mintaqasida o‘rmonlarni tiklash jarayonini samarali tashkil etish uchun quyidagilar muhim hisoblanadi:

- ekologik qonunchilikni takomillashtirish;
- raqamli monitoring tizimlarini joriy etish;
- mahalliy aholini jarayonga jalb etish;
- ilmiy asoslangan yondashuvlarni keng qo‘llash.

Bu chora-tadbirlar hududning ekologik holatini yaxshilashga xizmat qiladi.

Orolbo‘yi mintaqasida o‘rmonlarni tiklash jarayoni ekologik barqarorlikni ta‘minlashning muhim yo‘nalishidir. Ushbu jarayonni samarali amalga oshirishda huquqiy tartibga solish asosiy omillardan biri hisoblanadi. Xalqaro hamkorlik, innovatsion yondashuvlar va kuchli huquqiy mexanizmlar orqali Orolbo‘yi hududini tiklashda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. “O‘rmon to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasining Qonuni, 16.04.2018. O‘RQ-475-son
2. “Xalqaro taraqqiyot uyushmasi ishtirokida “O‘zbekistonda barqaror o‘rmon landshaftlarini tiklash” loyihasini amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 27.03.2024 yildagi PQ-140-son
3. “Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o‘zgarishi vazirligi faoliyatini samarali tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 31.05.2023 yildagi PQ-171-son
4. Maxmudova, D., & Bahoroy, R. (2023). Technologies of preparing future teachers for professional activity on the base of a competent approach. *Modern Science and Research*, 2(10), 118-122.
5. Akmalovna, M. D., Sadriddinovna, B. R., & Qizi, B. E. Z. (2023). MAKTABGACHA TA'LIMDA RIVOJLANUVCHI TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH USULLARI. *Science and innovation*, 2(Special Issue 13), 538-540.

6. Sadriddinovna, R. B. (2025). MALAKAVIY O 'QUV AMALIYOT JARAYONIDA BO 'LAJAK TARBIYACHILARNING KASBIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING DIDAKTIK TAMINOTI. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 80(4), 266-269.

